

NOTAT OM ØSTERSØREGIONENS STATERS LUFT- OG FLÅDEFARTØJERS ADGANG TIL OG OPHOLD PÅ ANDRE STATERS SØTERRITORIER

Enhver stat er i henhold til folkeretten enekompetent til at udøve myndighed, herunder fysisk magthåndhævelse, på sit territorium. Samtidig kan ingen stat – medmindre andet er aftalt – udøve myndighed på nogen anden stats territorium. Dette følger af den folkeretlige grundsætning om territorialhøjhed, som udspringer af staternes suverænitet, og som bl.a. tjener til at adskille staters fysiske magthåndhævelse. Med fysisk magthåndhævelse forstås den faktiske brug af militær, politi og andre fysiske foranstaltninger.

De generelle folkeretlige regler om adskillelse af staters jurisdiktion kan suppleres af frivillige mellemstatslige aftaler. Der er ikke en aftale Østersølandene imellem om landenes luft- og flådefartøjers adgang til og ophold på hinandens søterritorium. Forsvarsministeriet har ikke en oversigt over Østersølandenes eventuelle bilaterale aftaler herom.

Nedenfor følger derfor en generel beskrivelse af de folkeretlige regler for staters luft- og flådefartøjers adgang til og ophold på andre staters søterritorier, suppleret med danske regler herom samt beskrivelse af særlige aftalebaserede ordninger i regi af bl.a. NORDEFKO.

Søterritorium/suverænitet

Det følger af FN's Havretskonvention af 1982, som Danmark ratificerede den 16. november 2004, at en kyststats suverænitet, ud over dens landterritorium og indre farvande, også omfatter et tilstødende område ud til 12 sømil, som benævnes søterritoriet.

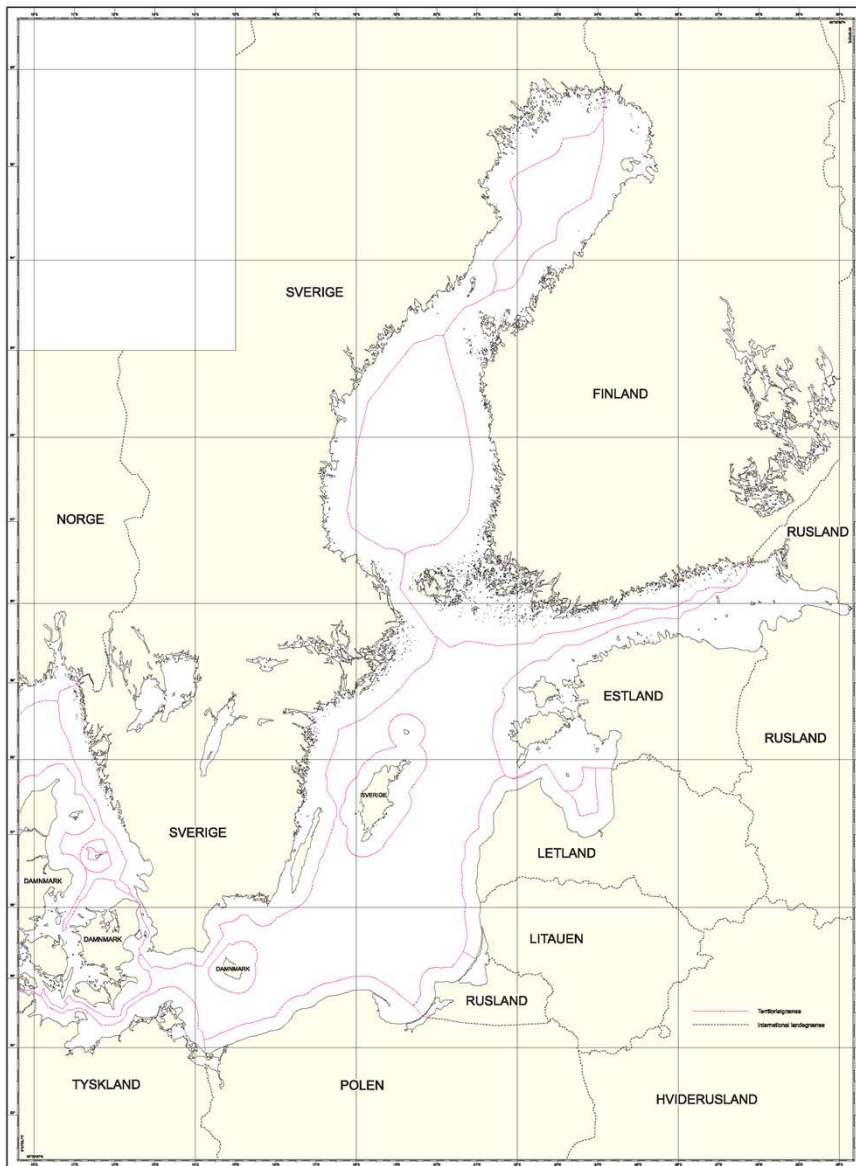
Suveræniteten omfatter såvel luftrummet over søterritoriet som dets havbund og undergrund.

Nedenstående kort viser Østersølandenes søterritorier:

Dato: 29. januar 2019

Enhed: JSI
Sagsnr.: 2018/007664
Dok.nr.: 868316
Bilag: Ingen

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 9
1060 København K

Fremmede staters flådefartøjer

Staters flådefartøjer (også kaldet orlogs- eller krigsskibe) reguleres typisk af de regler, der gælder generelt for statsskibe. Indenfor søterritoriet skal kyststaten respektere fremmede statsskibes, herunder orlogsfartøjers, ret til uskadelig passage af søterritoriet i overensstemmelse med reglerne i Havretskonventionen.

Dette indebærer, at et fremmed lands orlogsfartøj har ret til for eksempel at sejle igennem Storebælt, når dette sker som led i uskadelig passage.

Hvornår der ikke er tale om uskadelig passage er reguleret i Havretskonventionens artikel 19, stk. 2, og omfatter eksempelvis anvendelse af eller øvelse med alle typer af våben og handlinger, der tilsigter indsamling af oplysninger til skade for kyststatens forsvar eller sikkerhed.

For Danmarks vedkommende er de danske stræder – Lillebælt, Storebælt og den danske del af Øresund – omfattet af et særligt stræderegime, der er baseret på København-traktaten fra 1857 om Sund- og Bælttoldens afløsning. Dette historiske stræderegime giver Danmark særlige muligheder for at kontrollere de gennemsejlende orlogsfartøjer, byggende på de folkeretlige regler om uskadelig passage, og er nærmere fastlagt i den såkaldte adgangsordning (anordning nr. 224 af 16. april 1999 om fremmede orlogsfartøjers og militære luftfartøjers adgang til dansk område under fredsforhold). Denne fastslår, at fremmede orlogsfartøjer forud for uskadelig gennemfart af eller ophold på dansk søterritorium i en række nærmere definerede situationer skal indhente tilladelse fra eller foretage anmeldelse til de danske myndigheder.

Af adgangsordningen følger eksempelvis, at under gennemfart af det ydre territorialfarvand – det vil sige søterritoriet – må fremmede orlogsfartøjer ikke stoppe eller ankre, medmindre tilladelse hertil forinden er indhentet ad diplomatisk vej, at dette følger med almindelig sejlads og navigation eller nødvendiggøres af force majeure eller nød. Desuden må fremmede orlogsfartøjer ikke uden forudgående tilladelse foretage gennemfart af eller opholde sig i indre territorialt farvand.

Adgangsordningen fastslår desuden, at fremmede orlogsfartøjer, ikke uden særlig tilladelse må udføre videnskabelig eller militær aktivitet inden for dansk søterritorium, at undervandsbåde på søterritoriet skal sejle på overfladen, samt at fremmede statsskibe inden for dansk søterritorium, bortset fra under havneophold, skal føre orlogs- eller nationsflag.

Det følger endvidere af adgangsordningen, at såfremt flere end tre orlogsfartøjer af samme nationalitet inden for samme tidsrum agter at foretage gennemfart af Storebælt eller Øresund, skal der forinden ske anmeldelse derom ad diplomatisk vej.

Fremmede staters luftfartøjer

Som anført ovenfor følger en stats luftrum statens søterritorium, hvorfor luftrummet over søterritoriet er omfattet af statens suverænitæt, således at staten er enekompetent til at udøve myndighed, herunder fysisk magthåndhævelse, i luftrummet over dets territorium.

Danmark har ratificeret en konvention angående international civil luftfart (Chicago-konventionen). Transport-, Bygnings- og Boligministeriet har herom oplyst følgende:

"I Chicago-konventionens artikel 3 nævnes det, at konventionen ikke gælder for statsluftfartøjer, herunder militære luftfartøjer. Der står dog også, at intet statsluftfartøj må overflyve en anden stats territorium uden tilladelse, særlig aftale eller lignende og på de vilkår der følger deraf. Denne bestemmelse er udmøntet i luftfartslovens § 156 for militære luftfartøjer:

"§ 156. Luftfart over dansk område med fremmede militære luftfartøjer og med andre fremmede luftfartøjer, som udelukkende anvendes til statsformål af ikke-erhvervsmæssig art, kan kun finde sted efter forud given tilladelse eller i henhold til bestemmelser for fremmede militære luftfartøjers adgang til dansk område under fredsforhold.

Stk. 2. Sådan tilladelse med dertil knyttede betingelser meddeles, for så vidt angår militære luftfartøjer, af forsvarsministeren efter fornøden forhandling med transport-, bygnings- og boligministeren og for de øvrige af de i stk. 1 omhandlede luftfartøjer af transport-, bygnings- og boligministeren."

Område defineres i denne lov som "geografisk dansk område". Dette er som udgangspunkt luften over land- og søterritoriet. Det skal bemærkes, at loven også gælder – i kraft af § 3 i loven om kontinentalsoklen – for anlæg på sokkelområdet og disses sikkerhedsområder."

I relation til fremmede staters militære luftfartøjer foreskriver den danske adgangsordning tillige, at militære luftfartøjers flyvning over eller landing på dansk område kræver, at der forinden er indhentet tilladelse ad diplomatisk vej. Som for fremmede staters orlogsfartøjer må fremmede staters militære luftfartøjer ikke inden for dansk område udøve videnskabelig eller militær aktivitet uden særlig tilladelse.

Nordisk samarbejde

Af særlige ordninger, som supplerer de ovennævnte generelle regler om adgang mv. til andre staters territorier, kan det oplyses, at der i regi af det nordiske forsvarssamarbejde (NORDEFKO) den 9. november 2016 blev indgået en rammeaftale om lettere adgang til hinandens territorier. Aftalen, der omfatter Danmark, Norge, Sverige, Finland og Island, har til hensigt at styrke sikkerheden i Østersøregionen ved at

gøre det lettere at få adgang til hinandens luft-, sø- og landterritorier med militære kapaciteter i fredstid. Rammeaftalen implementeres ved særskilte tekniske aftaler.

Desuden har Danmark og Sverige indgået en bilateral rammeaftale af den 14. januar 2016 om at styrke det militære samarbejde ved at lette adgangen til hinandens territorier i fredstid, bl.a. i form af øget adgang til sejlads med militære fartøjer i hinandens territorialfarvande.